

ਕਚਹਿਰੀਆਂ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ

ਸਾਡੇ ਸਾਰੇ ਵਰਤਾਏ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ਾ ਪ੍ਰਧਾਨ। ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਨਸਾਫ਼ ਸਮੇਤ ਹਰ ਚੀਜ਼ ਪੇਸ਼ੇ ਨਾਲ ਖੁਗਦੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਹੇਠ ਵੀ, ਇਨਸਾਫ਼ ਦੀਆਂ ਕਚਹਿਰੀਆਂ ਕਦੀ-ਕਦੀ ਹਾ-ਪੱਖੀ ਭਾਵੇਂ ਸੀਮਤ ਹੀ ਮਾਤਰਾ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਇਹਦੀਆਂ ਤਿੰਨ ਮਿਸਾਲਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ।

ਪਹਿਲੀ ਮਿਸਾਲ ਬੀਬੀ ਜਗੀਰ ਕੌਰ ਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਸੱਤਾ ਦਾ ਇੱਕ ਅੰਗ ਜ਼ਰੂਰ ਹੈ। ਉਹਦੇ ਘਰ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸੰਕਟਮਈ ਹਾਲਤ ਪੈਦਾ ਹੋਈ, ਜਦੋਂ ਉਹਦੀ ਪੀ ਨੇ ਉਹਦੀ ਮਰਜ਼ੀ ਬਿਨਾ ਵਿਆਹ ਵੀ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਗਰਭਵਤੀ ਵੀ ਹੋਈ। ਬੀਬੀ ਨੇ ਉਸ ਸਾਰੇ ਕੇਸ ਨੂੰ ਰਫ਼-ਦਰਫ਼ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਢਿੱਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਉਹਦਾ ਸਾਥ ਦਿੱਤਾ। ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਵੀ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰ ਸਮੇਤ ਸਸਕਾਰ 'ਤੇ ਪੁੱਜੇ ਤਾਂ ਜੋ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਕੇਸ ਦਬਾਉਣ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਇਜਕ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਸਭ ਕੁਝ ਰਫ਼-ਦਰਫ਼ ਹੋ ਹੀ ਗਿਆ, ਪਰ ਉਹਦੇ ਪੇਸ਼ੀ/ਪਤੀ ਕਮਲਜੀਤ ਨੇ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੜਕਾਇਆ। ਹੁਣ ਬੀਬੀ ਜਗੀਰ ਕੌਰ ਕਟਹਿਰੇ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਹੋਵੇਗਾ ਕੀ? ਰਾਜਨੀਤੀ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਸਿਆਣੇ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਤਨੀ ਕੁ ਭੂਮਿਕਾ ਕਚਹਿਰੀਆਂ ਨੇ ਨਿਭਾਉਣੀ ਹੀ ਨਿਭਾਉਣੀ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਸਿਸਟਮ ਵਿੱਚੋਂ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਟੁੱਟੇ ਨਾ। ਉਝ੍ਹੇ ਹਾਲਾਤ ਜਿਉਂ ਦੇ ਤਿਉਂ ਰਹਿਣੇ ਹਨ ਅਤੇ ਪੈਸੇ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਸਰਦਾਰੀ ਕਾਇਮ ਰਹਿਣੀ ਹੈ। ਕੁਝ ਵੀ ਹੋਵੇ ਵਿਸੇਸ਼ ਹਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਕਚਹਿਰੀਆਂ ਦੀ ਹਾ-ਪੱਖੀ ਭੂਮਿਕਾ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨਾ ਬਣਦਾ ਹੈ।

ਦੂਜੀ ਮਿਸਾਲ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਕੱਲ੍ਹ-ਪਰਸੋਂ ਸੁਪਗ੍ਰੰਥ ਕੋਰਟ ਨੇ ਬਾਦਲ ਜਾਂ ਉਹਦੀ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਾਹਕੇ ਰੱਖ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਬਾਦਲ ਜਦੋਂ 1997 ਵਿੱਚ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਬਣਿਆ ਤਾਂ ਉਹਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹਦੀ ਸਰਕਾਰ ਭਿਸਟਾਚਾਰ

ਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰ ਪ੍ਰਤਿ ਕਰ ਦੇਵੇਗੀ। ਇਹ ਬਿਲਕੁਲ ਛੇਕਾ ਅਲਾਨ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸਨੂੰ ਜਾਣੇ ਪੱਹਿਚਾਣੇ ਇੱਕ ਭਿਸਟ ਅਫਸਰ ਸੁ ਬਿਕਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਤਰੱਕੀ ਦੇ ਕੇ ਆਪਣਾ ਪਿੰਸੀਪਲ ਸਕੱਤਰ ਬਣਾਇਆ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਕਟ ਸਟੇਡੀਅਮ ਦੀ ਜਮੀਨ ਲੈਣ ਵੇਲੇ ਘਾਲਾ-ਮਾਲਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਅਫਸਰ ਬਿੰਦੂ ਨੂੰ ਵੀ ਪੂਰੀ ਗੱਧਿਆ ਦਿੱਤੀ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੇ ਚੀਫ਼ ਸੈਕਟਰੀ ਖੰਨਾ ਨੂੰ ਉਸਦੀ ਪੱਦਵੀ

ਤੋਂ ਹਟਾਇਆ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹਨੇ ਇਹਨਾਂ ਭਿਸਟ ਅਫਸਰਾਂ ਦੇ ਕੇਸ ਨੂੰ ਰਾਜਿੰਦਰ ਕੌਰ ਭੱਠਲ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਵੇਲੇ ਦਿੱਤੇ ਹੁਕਮ ਅਨੁਸਾਰ ਸੀ। ਬੀਬੀ ਆਈ, ਨੂੰ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਇਸ ਕੇਸ ਬਾਰੇ ਪਹਿਲੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਤੇ ਫੇਰ ਹੁਣ ਸੁਪਗ੍ਰੰਥ ਕੋਰਟ ਨੇ ਖੰਨਾ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾ ਦੇ ਕੇ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਬਾਦਲ ਨੇ ਭਿਸਟ ਅਫਸਰਾਂ ਦੇ ਪਾਲਕ ਹੋਣ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਈ ਹੈ। ਬਾਦਲ ਹੋਗੇ ਐਸ ਵੇਲੇ ਆਪਣੀ ਤਾਕਤ ਦੇ ਸਿਰਫ਼ 'ਤੇ ਹਨ। ਸੁਰਮੇ ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਉਹਨੂੰ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਦਿੱਤੀ ਹੋਈ ਹੈ ਕਿ ਤੁੰ ਕਾਲਾ ਕਰੋ, ਚਿੱਟਾ ਕਰੋ, ਸਾਡੇ ਵੱਲੋਂ ਤੈਨੂੰ ਇਖਤਿਆਰ ਹੈ।

ਜੇ ਬਾਦਲ ਨੇ ਹੀ ਸਾਰੇ ਫੈਸਲੇ ਲੈਣੇ ਹਨ, ਫੇਰ ਤੁਹਾਨੂੰ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਕਾਹਦੇ ਲਈ ਵੇਟ ਪਾਈ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਵੇਲੇ ਇਹ ਅਕਾਲੀ ਸੂਰਮੇ ਗਿਆਨੀ ਜੈਲ ਸਿੰਘ ਦਾ ਮਖੌਲ ਉਡਾਉਂਦੇ ਸਨ, ਜਦੋਂ ਉਹਨੇ ਇਹ ਬਿਆਨ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿ ਜੇ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਉਹਨੂੰ ਝਾੜ੍ਹ ਦੇਣ ਲਈ ਵੀ ਆਖੇ ਤਾਂ ਉਹ ਤਿਆਰ ਰਹਗਾ। ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਚੁਣੋਂ ਹੋਏ ਮੌਬਾਂ ਨੇ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਸੁਆਰਥ ਲਈ ਇਹ

ਬਿਆਨ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਬਾਦਲ ਦਾ ਜਿੱਥੇ ਪਸੀਨਾ ਭੁੱਲੇਗਾ। ਆਸੀਂ ਉੱਥੇ ਆਪਣਾ ਲਹੂ ਛੋਲਾਂਗੇ, ਪਰ ਸੁੱਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਆਖ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਬਾਦਲ ਭਿਸਟਾਚਾਰ ਅਫਸਰਾਂ ਦਾ ਪਾਲਕ ਹੈ। ਕਚਹਿਰੀਆਂ ਦੀ ਇਸ ਭੂਮਿਕਾ ਨੂੰ ਨੋਟ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।

ਬਾਦਲ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਕੀ ਗੱਲ ਕਰਨੀ ਹੈ, ਇੱਥੇ ਹਰ ਅਦਾਰੇ ਵਿੱਚ ਨਿੱਕੇ-ਮੌਟੇ ਆਪਣੇ-ਆਪ ਸਥਾਪਤ ਹੋਏ ਖੁਦਾ ਬੇਠੇ ਹਨ। ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬ ਕਲਾ ਪੀਸ਼ਦ ਇੱਕ ਐਸਾ ਅਦਾਰਾ ਹੈ। ਉਸਦੇ ਦੋ ਮੁੱਖ ਅਹੁਦੇਦਾਰਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ-ਆਪ ਹੀ ਫੈਸਲਾ ਲੈ ਕੇ ਪੰਜਾਬ ਕਲਾ ਭਵਨ ਦਾ ਦੋ ਤਿਹਾਈ ਹਿੱਸਾ ਇੱਕ ਟੀ ਵੀ। ਦੇ ਵਹਾਗੀ ਨੂੰ ਡੇਢ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਅਹੀਨਾ ਦੇ ਕਿਰਾਏ 'ਤੇ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਤੇ 5 ਸਾਲਾਂ ਲਈ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ 'ਤੇ ਵੀ ਦਸਤਖਤ ਕਰ ਦਿੱਤੇ, ਭਾਵੇਂ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਅਹੁਦੇਦਾਰੀ ਦੀ ਸਿਆਦ ਸਹੀ ਡੇਢ ਸਾਲ ਹੋਰ ਹੈ ਜਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਘੱਟ ਹੈ। ਇੱਕ ਕਲਾ ਦੇ ਅਦਾਰੇ ਨੂੰ ਇੱਕ ਵਪਾਰਕ ਅਦਾਰੇ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਕਲਾ ਦੇ ਹਿਤੈਸੀਆਂ ਕੋਲ ਕੋਰਟ ਦਾ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੱਕਾਉਣ ਤੋਂ ਸਿਵਾਏ ਕੋਈ ਚੁਗਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਇੱਕ ਜਨਹਿੱਤ ਪਟੀਸ਼ਨ ਰਾਹੀਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਕੀਤਾ ਤੇ ਕੋਰਟ ਕੋਲੋਂ ਸਟੇਅਂ ਲਈ ਹੈ। ਕਲਾ ਦਾ ਅਦਾਰਾ ਕਲਾ ਤੇ ਸਿਰਫ਼ ਕਲਾ ਲਈ ਹੀ ਵਰਤਿਆ ਜਾਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।

ਕਚਹਿਰੀਆਂ ਭਾਵੇਂ ਇਸ ਸਾਰੇ ਵਰਤਾਰੇ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੀ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹ ਵਰਤਾਰਾ ਪੈਸੇ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਹੀ ਭੁਗਤਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਵੇਰ ਵੀ ਕੁਝ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲੋਕ ਹਿੱਤਾਂ ਲਈ ਵਰਤਣਾ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਭਾਵੇਂ ਲੋਕ ਸੰਘਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਬਦਲ ਨਹੀਂ, ਪਰ ਲੋਕ ਰਾਏ ਲਾਮਬੰਦ ਕਰਨ ਲਈ ਇਹ ਹਾ-ਪੱਖੀ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਅ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕਰਨਾ ਲਾਹੇਵੰਦ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਭੁੱਲਣੀ ਚਾਹੀਦੀ।

3rd Dec. 2000